

YTTRANDE

Datum

2015-12-04

Kopia SACO

Dnr: Rnr 91.15

Till

Utbildningsdepartementet

Yttrande över Vetenskapsrådets rapport *Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige – FOKUS*

Sveriges Ingenjörer har tagit del av Vetenskapsrådets rapport *Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige – FOKUS* (Dnr 111-2013-2496), som överlämnades till regeringen under våren 2015. Förbundet anser att det är bra att utredningen nu har gått ut för remisshantering, eftersom modellen för prestationsbaserad tilldelning av de statliga basanslagen behöver utvecklas. Vi har tidigare lämnat remissvar till Anders Flodströms utredning *Prestationsbaserad resurstilldelning för universitet och högskolor* (U2011/7356/UH) där vi bland annat förklarar att förbundet ställer sig positiv till att ställa krav på prestation i forskningen genom den statliga resurstilldelningen.

Framåtskridandet av ett prestationsbaserat resurstilldelningssystem

Vi ser idag tydliga globala strömningar av att prestationsbasera statlig resurstilldelning. Modeller för prestationsbaserad resurstilldelningen har i Storbritannien och Australien hunnits bygga upp och prövas under ett antal decennier. Sverige är precis i början av denna process sedan 2008 års forskningsproposition. Det är tydligt att nuvarande modell för svenska lärosäten inte har varit optimal och inte gett en rättvis bedömning av forskningens prestation inom alla forskningsområden. Frågan bör dock ställas inför en fortsatt utveckling av modellen om detta är en väg som vi verkligen vill gå? En viktig faktor som måste påtalas vid all form av förändringar inom forskningsfinansieringen är hur det påverkar det kulturella klimatet och beteenden inom akademin. Sveriges

Ingenjörer anser därför att förändringar av dessa slag bör ske med viss försiktighet och med möjlighet till ständig omprövning. Det har också visat sig i en rapport från Verket från Tillväxtanalys (Dnr 2011/315) att modeller i andra länder för prestationsbaserad statlig resurstilldelning ständigt omförhandlas, omformuleras och prövas. I de administrativa utgifterna bör i så fall denna typ av arbete ingå.

Som påpekats i tidigare remissyttrande från Sveriges Ingenjörer är vikten av att knyta forskningen till de samhällsutmaningar som vi står inför nationellt och globalt oerhört viktigt. Den forskning som kan bidra till att hitta lösningar på exempelvis klimatfrågan eller kvalitetsfrågor i välfärden måste premieras. Staten har en viktig roll att styra forskningen i denna riktning. Förbundet anser således att framåtskridandet av ett prestationsbaserat resurstilldelningssystem är av stor betydelse för forskarsamhällets förmåga att pröva och ompröva forskningskvaliteten.

Samspelet med externa aktörer är oerhört viktigt i detta sammanhang. Därför bör det arbete som pågår på VINNOVA att utveckla en modell för samverkan sammanvävas med Vetenskapsrådets förslag på ett fruktbart sätt. Här räcker det inte att utvärdera samverkan som en kvalitetsdrivande faktor utan bör ses som en integrerad del i definitionen av den vetenskapliga kvaliteten. Samverkan måste finnas med som en kvalitetsaspekt i alla de indikatorer som modellen föreslår. En rejäl diskussion om vad kvalitet i forskning verkligen är måste till så att det sker en omvärdering som sträcker sig hela vägen ut till den enskilda forskaren.

Sveriges Ingenjörers synpunkter på huvuddragen i förslaget

Den nuvarande modellen för statlig resurstilldelning innehåller 10 procent som bedöms utifrån prestation. Vetenskapsrådet föreslår att det skall utökas till 20 procent i den nya modellen. Sveriges Ingenjörer anser att det bra för att det ska ge tillräcklig effekt. Vi anser att balanseringen mellan *resurseffektiv* och *informativ* som principer för modellen är bra. Detta kan dock utvecklas så att granskningsprocesserna i panelerna utgör en del av definitionen för forskningskvalitet. Självvärderingarna som lärosätena gör, och spridningen av dessa, borde också ingå som en del av den kvalitetsdrivande aspekten.

Ett generellt problem för utvärderingar av detta slag är att det mäts historiskt av lärosätets eller forskningsområdets prestation. Möjligheten att mäta prognoser för forskningen genom exempelvis ökningen av antalet disputerade forskare eller antalet samspel med samverkansaktörer borde finnas med. Bibliometriska mått bör inkludera och identifiera framtida tillväxtpotential inom forskningen.

Administrationn kring utvärderingsmodellen beräknas kosta ca 170 miljoner kronor, dvs. 0,2 procent av de totala statliga basanslagen (eller 1 procent av den del som är prestationsbaserad). Som nämnts ovan bör vi lära oss av erfarenheter från andra länder att utvärderingsmodellerna för forskningskvalitet. Därför är det oerhört viktigt att man räknar in ytterligare resurser för kontinuerlig utveckling av modellen. Förutom att man integrerar VINNOVAs arbete med att utveckla en modell för samverkan bör man se över organisatoriska ansvaret för utvärderingarna och analysen kring modellerna. Sveriges Ingenjörer har stöttat idén om att etablera ett organisationsneutralt sätt med en intermediär aktör som har till uppgift att ansvara för genomförandet av utvärderingarna. Detta organ skulle också göra djupgående analyser av utvärderingssystemen för utbildning och forskning i sig. Ett sådant organ som tar helhetsgrepp om svensk kunskapssektor saknas i Sverige, men har funnits väldigt länge i till exempel Norge (NIFU; *Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning*). Genom att förlägga utvärderingsarbetet utanför myndigheter som har i uppdrag att tilldela medel, eller till lärosäten som har att genomförandeansvar, får man en översyn av svensk forsknings- och utbildningspolitik som skapar trovärdighet.

Några synpunkter på indikatorn ”genomslag utanför akademien”

Modellen har två steg. Första steget är att komma fram till ett betyg och andra steget är att utifrån betyget omfördela resurserna. Sveriges Ingenjörer går inte specifikt in på alla i modellen men har några synpunkter när det gäller indikatorn ”genomslag i akademien”:

- Definitioner för ”genomslag utanför akademien” har formulerats både i termer av *relevans* och *samhällsnytta* samt *räckvidd* och *betydelse* och innebär ”tillämpning av forskning för sociala, ekonomiska, miljömässiga och kulturella effekter och nyttor”. Vad detta innebär måste framgå tydligare så att det inte skapar godtycklighet i bedömningarna. Annars riskerar det skapa misstro till systemet i sin helhet.
- Tidspannet för utförd forskning är inom de närmaste 20 åren, men utredningen anger inte tidspannet för genomslag utanför akademien. Det borde därför specificeras närmre.
- Öka ”genomslag utanför akademien” till 20 procent som i brittiska utvärderingssystemet REF (Research Exercise Framework). Samverkan som komponent i kvalitetsutvecklande faktorer borde finnas med som en aspekt av genomslag utanför akademien. Här borde likaså VINNOVAs samverkansmodell integreras.

Rekrytering av externa bedömare

Representanter för det omgivande samhället ska ingå som experter i bedömningspanelerna. För att det ska locka människor att ta på sig ett sådant uppdrag borde det belönas tydligt genom att bedömningar också kan göras utifrån ett ”utifrån”- perspektiv. Vi är bekymrade när det gäller rekryteringen av externa bedömare i panelerna och anser att denna fråga ”sopas lite under mattan” av utredarna. Vid tillsättning av representanter från arbetsmarknaden i UKÄs bedömningar av högre utbildning stötte detta på problem. Det var svårt att få personer att avsätta så pass mycket tid till ett sådant arbete. Större beredskap krävs, förtydligande om vad insatserna är och hur man kan underlätta att ta på sig uppdrag parallellt med ordinarie arbete.

Stockholm,
som ovan

Peter Larsson,
Samhällspolitisk Direktör

Laila Abdallah,
Utredare